

COOPilot

SMERNICE ZA IZBOLJŠANJE
ZADRUŽNEGA SISTEMA NA
LOKALNI IN EVROPSKI RAVNI

COOPilot

COOpilot is co-financed by DG
Internal Market, Industry,
Entrepreneurship and SMEs of the
European Commission

Ozadje projekta

To poročilo je del projekta COOPilot, ki ga sofinancirajo GD za notranji trg, industrija, podjetništvo in MSP Evropske komisije. COOPilot je enoletni projekt, ki ga vodi Pour la Solidarité (Belgija) in vključuje 10 drugih evropskih partnerjev. Namen poročila je predlagati vrsto priporočil za deležnike za izboljšanje zadrug in podjetniških spretnosti v izobraževanju in usposabljanju.

Glavni cilj projekta COOPilot je združitev treh akademskih ustanov, štirih akterjev socialne ekonomije, dveh evropskih omrežij in dveh javnih organov, da bi v državah članicah EU učinkovito spodbudili model zadrug med izobraževanjem in usposabljanjem. Projekt COOPilot se izvaja od aprila 2017 do marca 2018 in se osredotoča na izziv za zaposlovanje mladih v petih evropskih državah Bolgarija, Ciper, Grčija, Romunija in Slovenija. Namen projekta je prenesti pristojnosti iz bolj razvitih držav na področju zadrug (Belgija, Francija, Italija in Španija) do manj naprednih (Slovenija, Romunija, Bolgarija, Grčija in Ciper). Izvorni namen projekta je zbiranje akademskih partnerjev, inštitutov za usposabljanje, zadrug, javnih organov in drugih deležnikov socialnega gospodarstva in javnih organov.

Obstajajo trije posebni cilji projekta COOPilot:

- 1. cilj:** raziskave in ocena ekosistema za zadruge in podjetništvo v državah gostiteljicah za pilotni projekt.
- 2. cilj:** po pripravi poročil bodo akademski in sodelujoči partnerji skupaj ustvarili ali prilagodili tečaje in metode za nudenje ustreznih rešitev ciljnim državam.
- 3. cilj:** za ponovno uporabo v širšem obsegu se bodo rezultati, znanje in veščine prenesli na ciljne skupine.

Vodilni partner: Pour la Solidarité sbl (Belgija)

Projektni partnerji:

Association des Agences de la Democratie Locale (Francija)

Gospodarska in industrijska zbornica Vratsa Sdruzhenie (Bolgarija)

Université de Liège (Belgija)

Federazione Trentina della Cooperazione (Italija)

Fundacion Escuela Andaluza de Economia Social (Španija)

Inštitut za socialno ekonomijo (Grčija)

Fundacija Scuola Nazionale Servizi (Italija)

Nacionalna šola za politične študije in javno upravo (Romunija)

Mladinska Zadruga Kreaktor, Socialno Podjetje (Slovenija)

Organ za zadružne družbe (Ciper)

Kazalo

UVOD	5
1. Prednosti zadružnega sistema	6
2. Zgodovinsko in družbeno-politično ozadje zadrug kot ovira	6
3. Splošne potrebe zadružnega sektorja v Romuniji, Bolgariji, Sloveniji, Grčiji in na Cipru	6
3.1 Izobraževanje o zadrugah	6
Priporočila (nacionalna, evropska)	7
3.2 Javni organi in podpora za razvoj podjetij	10
Priporočila (nacionalna, evropska)	10
3.3 Finančni okvir za zadruge	11
Priporočila (nacionalna, evropska)	12
3.4 Spodbujanje zadrug	12
Priporočila	13
SKLEPI	14

UVOD

Ekonomska in socialna vloga zadružnih podjetij v Evropi je zelo pomembna. Zadruge predstavljajo več kot 160.000 podjetij po vsej Evropi, v lasti 123 milijonov posameznih članov in zagotavljanje delovnih mest 5.8 milijonom državljanov. Med finančno in gospodarsko krizo od leta 2007 so se številne zadruge izkazale za bolj odporne kot druge vrste podjetij. V prejšnjih državah EU je v obdobju 2009/2010 15 zadrug imelo za 31,5 % večjo stopnjo zaposlenosti kot v letu 2002/2003¹.

Skupno sprejeto razumevanje sodelovanja je naslednje: *zadruga je avtonomna zveza ljudi, ki se prostovoljno združijo za izpolnjevanje svojih skupnih gospodarskih, družbenih in kulturnih potreb in želja po skupnem in demokratično nadzorovanem podjetju.*

Zadruge vključujejo široko paleto pravnih oseb, kot so posamezna podjetja, mala in srednja podjetja ter velika podjetja in skupine, ki prispevajo k ekonomski in družbeni dinamiki ali posameznikom.

Obstaja veliko socialno-ekonomskih koristi zadružnega sektorja. So konkurenčni akterji v številnih gospodarskih sektorjih. Zahvaljujoč lastnemu in poslovnemu modelu zadruge prispevajo k pametni rasti z zagotavljanjem inovativnih odzivov na potrebe, ki jih pogosto druge vrste podjetij ne izpolnjujejo. Zadruge igrajo pomembno vlogo v številnih sektorjih gospodarstva, kot so bančništvo, kmetijstvo, zavarovalništvo, trgovina na drobno, stanovanja, socialne storitve, zdravje, izobraževanje ali spodbujanje zelene energije. Pravna struktura zadrug omogoča MSP, da pridobijo prednosti velikosti, kot so ekonomija obsega, dostop do trgov (vključno z udeležbo na večjih javnih razpisih), kupna moč, tržna moč itd. Poleg tega lahko zadruga družbe, ki jo ustvarijo zaposleni in delavci in se sooča s finančnimi težavami ali se želi lastnik upokojiti in prenesti lastništvo nad svojo dejavnostjo, reši več sto delovnih mest in vzdržuje podjetje v delujočem stanju.

Danes pa je **ključna spodbuda** za ustanovitev zadrug na Cipru, Grčiji, Sloveniji, Romuniji in Bolgariji vseh članic projekta COOPilot **večinoma finančna kriza**, kar ima za posledico pomanjkanje razpoložljivega kapitala, potrebnega za zagon ali za širitev obstoječih podjetij.

Kljub vsem koristim pa je treba opozoriti, da se prisotnost zadrug in njihovo priznavanje močno razlikujejo med državami članicami: medtem ko so v večini držav EU zadruge prisotne v skoraj vseh gospodarskih sektorjih, v nekaterih državah zaostajajo, saj nimajo potrebnega priznanja in podpore.

To poročilo predstavlja **smernice za izboljšanje sistema sodelovanja v državah EU**, zlasti v državah, kjer so potekala projektna usposabljanja, tj. Romunija, Bolgarija, Slovenija, Ciper in Grčija, ki so bili opredeljeni med projektom COOPilot.

Smernice temeljijo na razpravah delovne skupine šestih strokovnjakov, ki jih usklajuje združenje »zadruge Evrope«, z udeležbo nacionalnih in evropskih sektorskih kooperacijskih gibanj, pogovori z udeleženci usposabljanj v Romuniji, Bolgariji, Sloveniji, na Cipru in Grčije in prispevki, ki so jih zagotovili strokovnjaki, najeti za projekt COOPilot. Smernice so razdeljene glede na ključne teme, ki so pomembne za zadružni sektor: **i) podjetniško izobraževanje, ii) financiranje in iii) razvoj posebnih podpornih storitev za zadruge**. Zaradi obsega projekta je **velika pozornost namenjena podjetniškemu izobraževanju**. Priporočeni ukrepi, navedeni v tem poročilu, so ukrepi politike, ki jih je treba preoblikovati v konkretne ukrepe, ki jih izvaja Evropska komisija ter nacionalne vlade in organizacije zainteresiranih strani, da bi povečali komercialne zmožnosti zadrug.

(1) Poročilo o razpravah delovne skupine za sodelovanje »Pospeševanje možnosti zadrug za ustvarjanje pametne rasti in delovnih mest«, ki je potekalo med junijem 2013 in novembrom 2014 in vsebuje ideje in predloge za ukrepanje ES. <https://www.google.be/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjar7exsJHaAhXDDOwKHZl4CFYQFggpMAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2FdocsRoom%2Fdocuments%2F10450%2Fattachments%2F1%2Ftranslations%2Fen%2Frenditions%2Fnative&usg=AOvVaw0d0lkr7jFoD4m7rZuhG-t>

1. Prednosti združnega sistema

Najprej je treba pred opredelitvijo potreb in pripravo priporočil poudariti prednosti sistemov zadrug v sodelujočih državah. Med usposabljanji so udeleženci iz Romunije, Bolgarije, Slovenije, Cipra in Grčije, ki so sodelovali v gibanju zadrug, opredelili več prednosti sistemov zadrug v svojih državah. Udeleženci so v večini primerov poudarili, da je sistem sodelovanja zelo dinamičen in se nenehno razvija predvsem prek medsebojnega sodelovanja, skupnega združevanja dejavnosti in nazadnje zaradi naraščajočega zanimanja nevladnih organizacij in novih podjetij v sistemu zadrug. Tako je bila večina udeležencev usposabljanja optimistična glede rasti združnega sektorja v njihovih državah, še posebej zato, ker gre za sektor, ki kljub težavam v večini primerov vključuje več mladih. Zdi se, da je vloga predavateljev bistvenega pomena za razvoj združnega sistema, zlasti v Bolgariji. Na splošno udeleženci vidijo združni sektor kot pomemben dejavnik gospodarskega in družbenega razvoja ter cenijo njegovo produktivnost, predvsem v zvezi s kmetijskimi zadrugami v Romuniji. Kljub prednosti pa se združni sektor v teh državah sooča s številnimi ovirami in potrebami.

2. Zgodovinsko in družbeno-politično ozadje zadrug kot ovira

Po mnenju udeležencev usposabljanja združni sistem v njihovih državah še vedno potrebuje vrsto izboljšav. Ena od glavnih ovir za izboljšanje združnega sistema in izobraževanja je **boj proti negativnemu povezovanju s komunizmom**. Mnogi ljudje še vedno povezujejo zadruge s prejšnjim političnim režimom, zlasti v Romuniji, zato študentje niso zainteresirani za ustvarjanje ali celo učenje o zadrugah. V skladu s priporočili udeležencev usposabljanja na Cipru je bila izpostavljena potreba po združnem gibanju stran od vpletenosti in/ali vpliva političnih strank. Druga težava, povezana z razvojem zadrug, ki jo opisujejo udeleženci, je **togost in korupcija znotraj države**. Čeprav udeleženci menijo, da bi bila to odlična ideja in bi lahko izboljšala lokalno gospodarstvo, bo dostop do trga za nekoga brez političnih vezi težak. Hkrati je v **družbi pomanjkanje družbenega zaupanja**. Ker zadruge temeljijo na sodelovanju med ljudmi, udeleženci menijo, da v odsotnosti zaupanja tudi ideja o socialni ekonomiji morda ne bo prejeta.

3. Splošne potrebe združnega sektorja v Romuniji, Bolgariji, Sloveniji, Grčiji in na Cipru

3.1 Izobraževanje o zadrugah

Kar zadeva izobraževanje, so udeleženci in strokovnjaki opredelili pomembne vrzeli v združnem sistemu in podjetniškem izobraževanju in usposabljanju, ki ovirajo nadaljnji razvoj zadrug v njihovih državah. Udeleženci so se strinjali, da je treba **pojme socialne ekonomije, vključno z modelom sodelovanja, poučevati v šolah**. Ker večina lokalnih in osrednjih organov ni dejavna pri spodbujanju tega sektorja, lahko izobraževalni in razvojni programi pomembno vplivajo na sektor. Zato je za podporo produktivnosti, inovativnosti in rasti, usmerjeno v kakovost v Evropi, **treba nujno vlagati v izobraževanje in usposabljanje**. Zato je podjetniško izobraževanje in usposabljanje za podporo in razvoj gospodarske rasti eno od treh ključnih področij, ki so bila opredeljena za takojšnje posredovanje akcijskega načrta Evropske komisije za podjetništvo 2020.

Vendar učni načrti za splošno in podjetniško izobraževanje temeljijo na prevladujočem poslovnem modelu tradicionalne družbe z omejeno odgovornostjo z delniškim kapitalom. **Nekaj pobud, ki so uvedene za spodbujanje poslovnega modela zadrug v nacionalnih izobraževalnih sistemih, so izolirane in se zato ne izkoriščajo, kot bi se morale**. Zato ni presenetljivo, da mladi, ki želijo ustanoviti novo podjetje zaradi pomanjkanja ozaveščenosti, ne upoštevajo možnosti zadruge, tudi če bi ta poslovni model bil zadovoljen za njihov projekt. Iz tega razloga bi se bilo

treba osredotočiti na akcijo, **kako izobraževati mlade o zadrugah**, in sicer tako, **da bolje sporočimo koristi**, ki jih model zadrug ponuja podjetnikom med mladimi generacijami. Poleg tega vodenje zadruga zahteva dodatne veščine in zmogljivosti, značilne za ta model, da bi se spopadli s posebno nadzorno in lastniško strukturo zadruga. Na primer, **participativna in demokratična** struktura zadrug zahteva posebne **kompetence**, ki prevzamejo odgovornost upravnega odbora, da bi **zagotovili učinkovito upravljanje**; vendar izvoljeni uradniki v upravni odbor pogosto nimajo potrebnih veščin in usposabljanja. Obstajajo primeri posebnih modulov za usposabljanje glede zadrug (vključno z učenjem na daljavo) in celo namenskih magistrskih tečajev za zadruga v številnih državah članicah (DČ).

Najpomembneje je, da je treba najti načine, **kako pritegniti mlade, ki jih zanimajo podjetništvo in zadruga**. Najprej so udeleženci usposabljanj v vseh državah gostiteljicah predlagali **vklučitev bolj podjetniškega in zadržnega izobraževanja v izobraževalne programe**. Vendar pa v nekaterih državah, na primer v Grčiji, visokošolski sistem ni samostojen. To močno vpliva na sposobnost kolektivnih predstavništev zadržne industrije, da na podlagi zadržnega izobraževanja sodelujejo pri ustanavljanju in vodenju univerz in višjih tehničnih institucij. Parlamentarni konsenz je sine qua non za ta zagonski premik.

Poleg tega je **treba premostiti vrzel med teorijo in prakso**. Povezave med **izobraževanjem in podjetji** je treba okrepiti, študente pa je treba naučiti **praktičnih spretnosti pri ustanavljanju podjetja**, uporabi **znanja v praksi ali učenju dobrih praks od izvajalcev**.

Nazadnje, za podporo pluralizma podjetij v Evropi kot močnega konkurenčnega argumenta priporočamo, da se na vseh izobraževalnih ravneh označi študija, **za opredelitev nacionalnih programov in dobrih primerov v zvezi z učenjem in prakso zadrug in socialne ekonomije**. Študija označevanja bi morala vključevati **primerjalne analize šol**, ki ponujajo usposabljanje za člane zadruga, zaposlene in vodstvene delavce ter podobne organizacije v državah članicah. O rezultatih te študije bi morali razpravljati na ministrstvu za izobraževanje, da bi podprli zgoraj navedena priporočila.

Priporočila

Nacionalna raven

V Bolgariji Nacionalna opomba poudarja potrebo po krepitvi podjetniškega odnosa do zadrug in k privlačnosti za mlade. Mladi v Bolgariji so socialno in ekonomsko odvisni od staršev; imajo nizko družbeno in gospodarsko zaupanje. Poleg tega izseljevanje in demografski problem krepita to težavo, pa tudi **pomanjkanje povezav med trgom dela in izobraževalnim sistemom**. Skladno s tem se je treba **osredotočiti na odnos**: izboljšati samozavest, delati na omrežju in kapitalu ter jim zagotoviti orodja, da bodo lahko prepoznali priložnosti v svojih državah. **Sektor informacijske tehnologije (IT) se obravnava kot odlična priložnost za razvoj zadržnega podjetništva**. Bolgarija namerava pospeševati podjetništvo, ki daje pozitivno podobo zadrugam.

Priporočila za izboljšanje izobraževalnega zadržnega sistema v Bolgariji:

- Povečati je treba usposabljanje in več družabnih mrež, da bi izboljšali ozaveščenost.
- Ozaveščati je treba o bistvu priložnosti in uspehov zadržnega gibanja ter med najstniki spodbujati pozitivno podobo zadrug.
- Povečati je treba prakso, saj je potrebna povezava teorije z zadevo.
- Povečati motivacijo pri predstavljanju duha zadrug in podjetniških priložnosti v Bolgariji ter izboljšati zakonodajni okvir za spodbujanje zadrug.

Na Cipru že obstaja kultura zadrug, vendar potrebuje nov impulz. Obstaja potreba po **razvoju odnosov, veščin in znanja zadrug**. Poleg tega Ciper poudarja potrebo po **institucionalizaciji formacij** za nadaljnji razvoj združnega sektorja, da bi dosegel svoj dolgoročni potencial. **Energija, turizem, zdravje, kmetijstvo, ladijski promet in okolje** so med domenami, ki predstavljajo odlično priložnost za razvoj združnega podjetništva.

Tako na Cipru obstajajo naslednja priporočila glede podjetniškega izobraževanja:

- Oblikovanje in razvoj združne kulture.
- Ozaveščenost in usposabljanje združnega poslovnega modela.
- Interes študentov do združnega poslovnega modela.
- Politika poslovnih šol za skupni poslovni model.
- Vključevanje združnega poslovnega modela v šolske programe.
- Spodbujanje združnih delavnic.
- Praktično usposabljanje študentov in zaposlovanje pripravnikov v zadrugah.
- Spodbujanje in dodeljevanje najboljših idej za zagon podjetij s podjetniškimi programi univerz in različnimi drugimi podjetniškimi centri.
- Spodbujanje možnosti za ustanavljanje novih zadrug v poslovnih in družbenih dejavnostih.
- Vzpostavitev združnih mrež in obiski izmenjave.
- Oblikovanje podjetniške kulture: ena od najboljših donosnih naložb v podjetništvu med mladimi pri oblikovanju podjetniške kulture.
- Izobraževanje o podjetništvu, kar pomeni teoretično znanje o podjetništvu: kaj je podjetje, kako deluje, kako vzpostaviti poslovanje, obdavčenje, vprašanja trženja itd.
- Razvoj podjetniških spretnosti in odnosov, kot so ustvarjalnost, iniciativa, timsko delo, razumevanje tveganja in občutek odgovornosti, praktično znanje podjetništva: mladi **bi morali imeti možnost, da sodelujejo v podjetniški dejavnosti** (npr. vodenje modela podjetja, praktični učni modeli in izkušnje podjetnikov iz realnega sveta), da **se vzpostavi podjetniški način razmišljanja**, ki bo mladim pomagal pri določanju podjetništva kot svoje poklicne izbire in jim hkrati dajal spretnosti za pretvorbo idej v izvajanje.

V Grčiji zadruga nimajo priznanja in niso privlačne. Mladi imajo negativno podobo zadrug. Nacionalna opomba poudarja potrebo po **izboljšanju podobe zadrug s praktičnimi in navdihujočimi sejami**. Za mladino v Grčiji je značilna njena ustvarjalnost in sposobnost prevzemanja tveganja. Kljub temu »splošna etika in ideologija po navadi odpravljata poslovni duh in ponovno usmerjata mlade k povezovanju ali odvisnosti od javnega sektorja«. Več področij je bilo ugotovljenih kot odlične možnosti za razvoj združnega podjetništva: vzajemne finance in sodelovanje v bančništvu, vzajemno zavarovanje, kmetijska proizvodnja, ribištvo, logistika, informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT), skupnostne in socialne storitve, proizvodnja in oskrba z energijo, turizem sektor, izobraževalni sektor in verski sektor.

Kar zadeva podjetniško izobraževanje v združnem sektorju v Grčiji, smo opredelili naslednje potrebe in priporočila:

- Večje **vključevanje znanja o zadrugah v redni izobraževalni sistem**.
- Vključevanje **združne etike in znanja** v osnovni izobraževalni sistem.

- Razvoj **novega zakona o ustanovitvi ZADRUG ŠTUDENTOV** v okviru univerzitetnih kampusov.
- Zagotavljanje latentnih javnih zmogljivosti za skupne poskusne in start-up zadruge na splošen in reprezentativen način na vseh geografskih območjih in zlasti najbolj prikrajšanih.
- **Učni programi sekundarnega in visokošolskega izobraževanja bi morali optimalno povezati združne smeri usposabljanja in izobraževanja** na način, ki bi bil podoben zaslugam in nujnostim zadruge v deželi z intenzivno krizo socialne kohezije in nerazvitosti. Ministrstvo za šolstvo skupaj s kolektivnimi zadrugami se mora posvetovati in predstaviti smiseln strateški načrt.

V Romuniji zadruge doživljajo velike težave verodostojnosti zaradi povezave med zadrugami in komunizmom. Tudi če obstaja veliko obstoječih zadrug, je **treba izboljšati podobo in poznavanje zadrug**. Posebna potreba, ki jo obravnava Nacionalna opomba, je **zmanjšanje regionalnih razlik**. Drug pomemben problem je beg možganov; v skladu z nacionalno opombo, bi to bilo mogoče ublažiti s **spodbujanjem podjetniških priložnosti**. Več domen je izpostavljenih kot dobre možnosti za razvoj združnega podjetništva: kmetijski sektor in sektor kmetijskih storitev, turistični sektor, socialne storitve, sektor trajnostnega razvoja energije in IKT. Romunija je izrazila potrebo po **razvoju odnosov, spretnosti in znanja tako za zadruge kot za podjetništvo**.

Kar zadeva podjetniško izobraževanje v združnem sektorju, smo opredelili naslednje potrebe in priporočila:

- celovita nacionalna strategija glede pravila za različne vrste socialnih podjetij in operacionalizacija celovitega sklopa ukrepov za spodbujanje družb socialne ekonomije;
- krepitev oddelka za socialno ekonomijo (Compartimentul pentru economie socială) in njegova vloga pri usmerjanju sodelujočih akterjev v razvoj programov podjetniškega izobraževanja;
- uvedba **osnovnih izobraževalnih elementov v združnem sektorju** v redni izobraževalni sistem;
- vključevanje **združne etike in znanja v osnovni izobraževalni sistem**;
- **pilotni program**, ki bi študentu pomagal ustvarjati ŠTUDENSKE ZADRUGE med njihovim izobraževanjem na univerzitetni ravni;
- razvoj proaktivnih zmogljivosti za skupne poskusne in start-up zadruge na splošen in reprezentativen način na splošen in reprezentativen način na vseh geografskih območjih, s posebnim poudarkom na najbolj ogroženih podeželskih območjih;
- stalni **razvoj izobraževalnega sistema**, s čimer bi **učinkovito podpirali spodbujanje podjetniške kulture**, z naslednjimi ukrepi: npr. razvijanje specifičnih modulov v šolskem učnem načrtu, ki študentom omogočajo, da se učijo konkretnih stvari in ponujajo možnost razširitve njihovega podjetniškega znanja;

podpiranje partnerstva med podjetji in izobraževalnim sistemom za spodbujanje podjetništva z razvojem učnih načrtov v sodelovanju z lokalnimi podjetji, ki študentom omogočajo praktične izkušnje z dejavnostmi v podjetju;

- posploševanje možnosti učnega načrta na univerzitetni ravni in razvoj enostavno dostopnih programov za mlade, ki niso vključeni v dodiplomski študij.

V Sloveniji se zadruge obravnavajo kot priložnost za samozaposlovanje in socialno vključenost. Zato Slovenija **potrebuje zelo praktične izobraževalne programe**. Mladi v Sloveniji so precej pesimistični glede prihodnjih gospodarskih sprememb v svoji državi. Zato potrebe izobraževanja v združnem podjetništvu obsegajo:

- **motivacija, da gledajo izven kalupa**;

- **finančne spodbude** za sodelovanje v izobraževanju;
- **pravni okvir**, ki bi spodbujal združni razvoj in izobraževanje;
- ugotovljene so bile možnosti financiranja v zvezi z odkupi delavcev v ustaljenih podjetjih in povezovanjem negotovih delavcev.

Evropska raven

Na evropski ravni bi morale zainteresirane strani začeti **pobude za ozaveščanje** o različnih programih EU prek konferenc, delavnic ali seminarjev z dejavnim sodelovanjem služb Evropske komisije. Hkrati bi bilo treba program »**Erasmus za mlade podjetnike**« **bolje spodbujati v zadruge**, da bi to bolje izkoristili.

Poleg tega so intervencije Komisije in interesnih skupin bistvene, da vlade vseh držav članic vključujejo zadruge v poslovno izobraževanje kot del svojih nacionalnih učnih načrtov za šole in terciarno izobraževanje; na ta način bodo mladi lahko naredili bolj ozaveščeno izbiro, če želijo ustanoviti podjetje.

Nazadnje je pomembno tudi, da **vlade** ukrepajo, **da bi podprle izobraževanje o upravljanju zadrug v terciarnem izobraževanju**; to bo omogočilo povezavo večjega števila trenutno izoliranih pobud za magistrske študije na nacionalni in evropski ravni. Boljša podpora za zahtevano raziskovanje zadrug o olajšana s podporo iz javnega sektorja ali evropskih skladov.

3.2 Javni organi in podpora za razvoj podjetij

Posebna narava zadrug zahteva, da so **prilagojene storitve za podporo podjetji**. Takšni nasveti in ukrepi so neprecenljivo orodje za razvoj zadrug v Evropi. Evropska komisija je od leta 2001 uvedla več ukrepov za mala podjetja, da bi razvila poslovne podporne storitve, ki so enostavne za dostop in ustrezajo njihovim potrebam. Vsak podjetnik mora biti sposoben najti nasvet in navodila, ki jih potrebuje. Vendar pa podjetnik zadruge ne more vedno najti posebnih podpornih storitev za začetek in vodenje projekta zadruge.

Mreža Enterprise Europe Network (EEN) nudi podporo in nasvete za podjetnike po vsej Evropi in ponuja široko paleto storitev. Vendar mreža nima posebnega pristopa glede različnih oblik poslovanja; EEN je namenjena predvsem pri soočanju s praktičnimi izzivi, ko projekt poteka čezmejno. Zato bi bilo **treba okrepiti podporo za razvoj podjetij na evropski ravni**.

Priporočila

Nacionalna raven

Udeleženci usposabljanja so omenili visoko zakonodajno razdrobljenost združnega sektorja v svojih državah, zlasti v Grčiji. Zato bi bila odprava obstoječih zakonov o zadrugah in **uvedba enotnega zakonskega besedila** pomemben korak k boljši ureditvi in zmanjšanju zakonskih trenj in stroškov za vse vpletene strani. Tako bi lahko ena, vsestranska javna oblast, po možnosti v okviru Ministrstva za gospodarstvo, delovala kot enotna institucionalna referenčna točka in ureditev sektorja.

Tudi v Grčiji zelo občutljiv sektor socialnih zadrug trpi pod bremenom izjemno birokratskega postopka, ki ga je uvedlo pristojno ministrstvo za zaposlovanje. **Na spletu niso na voljo enostavni načini uporabe in to je priporočilo, saj je ključnega pomena za razvoj sektorja.**

Nazadnje na lokalni ravni v nekaterih državah latentna javna in občinska dejavnost ni optimalno izkoriščena in ni nobene določbe, ki bi spodbudila skupne zadruge, da se vključijo v scenarij regeneracije mest in podeželja. **Strateški načrt za vključitev večine latentnih objektov v skupno shemo bi lahko** omogočil, da bi zadruge državljanov sprejele ukrepe in vrnile življenje temu neprecenljivemu kapitalskemu združenju.

Evropska raven

V zvezi s ravno EU je treba **spodbujati medsebojne poslovne mreže EU**, kot so tiste, ki že obstajajo v Evropi za MSP, saj te mreže znatno okrepijo vzdržnost mikro in malih podjetij, ki delujejo v okviru združne oblike.

Komisija EU bi morala s pomočjo zainteresiranih strani opredeliti nacionalne prakse na področju storitev za podporo podjetjem, ki svetujejo zadrugam na splošno in širijo informacije zainteresiranim stranem. V istem kontekstu bi morala **Evropska komisija preučiti, kako najbolje podpreti medsebojno združno sodelovanje med podjetji EU.**

V zvezi s politikami, ki se nanašajo na prenos podjetij, bi morala **Evropska komisija zbrati informacije o shemah, ki spodbujajo možnosti nakupnih zadrug**, da se prepreči zastoje podjetij, zlasti v zvezi s težavami nasledstva. Ta pobuda lahko vključuje ukrepe za **zbiranje informacij o posebnih ukrepih za združno izobraževanje in najboljših praks, da bi ustvarili večjo ozaveščenost o zadrugah** ali informacijsko kampanjo o prenosu podjetja v zadrugo.

Preučiti bi bilo treba, kako bi lahko **mreža European Enterprise Network EEN vključevala zadostno dimenzijo**, da bi **se lahko odzvala na združne poslovne potreb**, kot je zagotavljanje informacij o ustreznih stikih in/ali storitvah prek meja. V sodelovanju z lokalnimi organi in organizacijami zainteresiranih strani lahko potencialno okrepijo lokalne/regionalne podporne storitve za zadruge. Gospodarske zbornice in zveze delodajalcev bi bilo treba spodbujati, da zagotovijo ustrezne storitve zadrugam. Kjer povpraševanje po teh storitvah ni zadostno za utemeljitev specializiranih agencij, je morda ustrežnejši sistem za napotitev, ki ga določijo organizacije zainteresiranih strani.

3.3 Finančni okvir za zadruge

Zaradi finančne krize banke sledijo strožjim pravilom za financiranje podjetij. To še posebej velja za mala in srednja podjetja, ki so bila prva prizadeta zaradi tveganj komercialnih bank. Poleg tega se zadruge pogosto srečujejo s slabim poznavanjem njihovega poslovnega modela s strani zasebnih vlagateljev, ki še dodatno omejujejo njihov dostop do kapitala. Zadruge nimajo ali imajo omejen dostop do tveganega kapitala na kapitalskih trgih. Predvsem so odvisne od lastnega kapitala kot tudi financiranja članskih in bančnih posojil, da bi zadostile potrebam posameznih članov. Ta strukturna razlika, ki se odraža v posebnih računovodskih določbah, skupaj s strogimi predpisi o upravljanju, jih naredijo manj privlačne za finančne vlagatelje, kar povzroča večje težave pri dostopu do kapitala. Zdržne banke so ključni akterji glede financiranja zadrug; posebej prilagojene zagotavljanju storitev za zadruge v začetni ali razvojni fazi zaradi njihove lokalne narave in razumevanja modela. Zadruge so potrebne za **iskanje alternativnih oblik financiranja, kot so financiranje množice ali vzpostavitev posebnih kapitalskih skladov, da se zagotovi financiranje**. To je bilo uspešno razvito v nekaterih državah EU, kot sta Francija ali Italija. Ta sredstva imajo funkcijo finančnega vzvoda glede bančnih posojil in lastniškega financiranja. EU ne zagotavlja nobene podpore ali ukrepov, povezanih s posebnim poslovnim modelom, kot so zadruge ali vzajemne družbe ali partnerstva.

Priporočila

Nacionalna raven

V državah udeležencev projektov je obdavčitev članov zadrug skupaj s prispevki za socialno zavarovanje na zgodovinski visoki ravni in delujejo kot sredstvo za odvratanje za vključevanje lokalnih poslovnežev v sheme sodelovanja. **Uvesti je treba vrsto preferencialnih ukrepov**, ki ustvarjajo pozitivne spodbude za ukrepanje na podlagi sodelovanja.

Hkrati bi morali **javni organi zagotoviti zadostna sredstva za spodbujanje mladih k ustanovitvi zadrug**, pa tudi za ohranitev že obstoječih. Za razvoj lokalnega sektorja za financiranje nujno potrebujemo lokalno zagotavljanje storitev finančnega posredništva in povečanje dinamike izvoza.

Vse nacionalne združne organizacije bi morale imeti možnost **vzpostaviti nacionalne sklade** za razvoj sodelovanja, kot v Franciji, Italiji in Španiji, kjer mora vsako združno podjetje prenesti odstotek neto koristi. Ta sredstva se lahko uporabijo tudi za podporo razvoja zadrug in podporo usposabljanj, ki so posebej namenjeni strokovnjakom, ki lahko podpirajo združna podjetja.

Evropska raven

Na evropski ravni se kot del stalnega dialoga med zadrugami in Komisijo **posodablajo evropske in nacionalne združne organizacije o različnih obstoječih in prihodnjih programih in orodjih za financiranje podjetij**. Evropska komisija mora zagotoviti, da imajo zadruge dostop do vseh mehanizmov in programov financiranja na ravni EU. **Zainteresirane strani in Evropska komisija bi morale finančnim posrednikom**, ki izvajajo programe EU zagotavljati boljše informacije o modelu združnega podjetja, tako da bi lahko zadruge bolje izkoristile te priložnosti.

Evropska investicijska banka (EIB) in Evropski investicijski sklad (EIF) bi morala spodbujati lokalne združne banke k večji vlogi finančnih posrednikov pri programih EU. Zagotavljanje pluralnosti poslovnih oblik mora postati ključno merilo pri dodeljevanju podpore v teh programih.

Potrebne so reforme nacionalne zakonodaje o zadrugah, da se nebančnim finančnim institucijam omogoči razvoj zadrug. Poleg tega bi morale takšne reforme spodbuditi kapitalizacijo zadrug z usklajevanjem prispevkov v zadrugah, brez ali z omejenimi glasovalnimi pravicami, ob hkratnem zagotavljanju posebnega sistema združnega upravljanja.

3.4 Spodbujanje zadrug

Žal Evropska komisija v prvih letih obstoja Rimske pogodbe ni pokazala nobenega posebnega interesa za spodbujanje združnega gibanja. Dejansko so institucije dale prednost uporabi pravil Pogodbe, ki se nanašajo na prosti pretok kapitala in storitev iz ene države v drugo². Tako so Evropska komisija in države članice preučile pravni režim, ki se uporablja za kapitalske družbe³, in sprejeti so bili številni ukrepi za uskladitev zakonov podjetij⁴, ki se nanašajo na nacionalne javne delniške družbe. Cilj je bil olajšati transnacionalne dejavnosti kapitalskih družb, pri čemer je treba upoštevati, da večinoma nosijo večino gospodarskih dejavnosti in so globalno najpomembnejši delodajalci. Dejansko ni veliko zadrug, ki imajo transnacionalne dejavnosti in člane iz več kot ene države.

(2) Členi Pogodbe o delovanju Evropske unije PDEU 49, 56, 63 in 114 za uskladitev zakonodaje družb. Zadruge so »podjetja« smislu umetnosti PDEU. 104

(3) Čezmejna dejavnost je nepogrešljiv element za sprejetje pravnih ukrepov (načelo subsidiarnosti)

(4) European Company plc., registrski urad, kapitalske zahteve, združitev podjetij, računovodske direktive in nadzor pooblaščenih izvedencev itd.

Vendar so velike organizacije kmetijskih in kreditnih zadrug zaprosile Komisijo, naj spodbuja te pravne ukrepe, ki bodo primerni za olajšanje njihovih nadnacionalnih dejavnosti in tako ustvarili enake konkurenčne pogoje, ki jim bodo omogočali enakopravno konkuriranje z bankami, zavarovanji in podjetja na področju predelanih kmetijskih proizvodov. Tako je leta 1989 Komisija, ki jo je podprl Evropski parlament, sprejela pomembno komunikacijo za spodbujanje podjetij socialne ekonomije⁵ in ustanovila poseben oddelek v okviru svojih služb, da bi skrbel za upravne in pravne težave, s katerimi se soočajo družbe za vzajemno zavarovanje, neprofitna združenja, zadruga in kasneje fundacije. Leta 1993 je Komisija Svetu ministrov predložila tri predloge (in kasneje četrtega) za sprejetje uredb, ki podjetjem socialne ekonomije omogočajo, da sprejmejo evropsko obliko⁶, da bi jim omogočili vzpostavitev in nadnacionalne dejavnosti v državah, v katerih zadržno gibanje ni zelo napredno in ni v celoti priznано ali podprto z ugodnim okoljem. Od teh predlogov je bila leta 2003 sprejeta samo **evropska zadružna družba**, druga besedila pa je Komisija pa je umaknila zaradi pomanjkanja napredka v zakonodajnem postopku. To je bila posledica zelo nizkega zanimanja večine držav članic v takih instrumentih, ki se štejejo za spodbujanje podjetij, ki imajo v resnici redke transnacionalne dejavnosti. Zaključek je, **da lahko 15 let kasneje rečemo, da ta instrument ni bil okronan s uspehom, saj se ustanovi le približno 60 evropskih zadrug.**

Medtem je Komisija leta 2004 sprejela posebno komunikacijo za spodbujanje zadrug v Evropi⁷. To je besedilo, ki je mehko pravo v smislu, da njegove določbe vključujejo le Komisijo. Dejansko besedilo napoveduje politiko Komisije na tem področju in vsebuje številna priporočila, naslovljena na vlade, ki niso pravno zavezujoča. V tem besedilu in drugih podobnih dokumentih⁸ Komisija izjavlja, da potencial zadružnih podjetij ni v celoti izkoriščen in da je treba njihovo podobo izboljšati na evropski in nacionalni ravni. Vendar pa je bil glavni politični namen besedila po širitvi prepričati nove države članice, ki so pravkar opustile socialistične režime, da so zadruga tipi trgovskih podjetij s svojimi posebnostmi in ne kolhozom ali drugimi posredno uporabljanimi instrumenti, ki poskušajo nadaljevati na z nacionalizacijo proizvodnih sredstev.

Sprejetje **evropske kooperativne uredbe** je pomenilo, da so bile vlade dolžne sprejeti potrebne pravne ukrepe za njeno izvajanje. Komisija je menila, da je potrditev tega besedila odlična priložnost za države članice in zainteresirane strani, da sprejmejo pobude za izboljšanje zakonodaje o zadrugah in ustvarjanje ugodnejšega okolja za ustvarjanje zadrug. Tako je **v zadnjem⁹ času bilo sprejetih mnogo političnih besedil, ki poudarjajo pomembno vlogo zadrug in na splošno podjetij socialne ekonomije pri ustvarjanju delovnih mest in s tem spodbujanju gospodarstva.**

Priporočila

Uvesti je treba kampanje za ozaveščanje, v katerih so navedene priložnosti in koristi pridružitve gibanju zadrug. Večina udeležencev se je strinjala, da obstaja potreba po **večji obveščeniosti o zadrugah kot del socialnega gospodarstva na splošno**, saj je bila od njih prvič slišala za zadruga kot oblika socialnega gospodarstva.

(5) Evropska komisija (1989) Poslovanje v sektorju *Economie Sociale*. Evropski trg prostega trga SEC (89) 2187, 18. 12. 1989

(6) Uredba Sveta (ES) št. 1435/2003 z dne 22. julija 2003 o statutu evropske zadruga in Direktive Sveta 2003/72 / ES z dne istega dne, ki dopolnjuje statut in določa sodelovanje delavcev pri postopku odločanja njihove družbe Uradni list L207 z dne 18. 8. 2008.

(7) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52004DC0018&from=EN>

(8) Pobuda socialnega podjetništva http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_en

(9) Resolucija Sveta <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13766-2015-INIT/en/pdf>

SKLEPI

Izbrane teme so izhodišče za razvoj proaktivnejšega programa EU za sodelovanje. Zaradi tega službe Komisije in združna združenja predvidevajo to obliko dialoga prek ciljne delovne skupine, da postane stalna za obravnavanje novih točk, ki zadevajo zadruga. Poleg tega bo v prihodnosti preučeno, kako najbolje vključiti zadruga v delo različnih skupin in odborov, ki jih vodi Komisija, kot je skupščina MSP, da bi se slišali združni glas. Nadaljnja vprašanja, kot so splošni zakonski okvir, mladi, spol, združna statistika, izplačila delavcev, državna pomoč, pravila javnega naročanja itd., so teme, pomembne za zadruga, ki jih je treba obravnavati v okviru stalnega dialoga z ES. To poročilo zagotavlja smernice ES in zainteresiranim stranem na ravni EU in nacionalni ravni pri izvajanju konkretnih ukrepov za bolj kooperativni razvoj v EU s posebnimi politikami in programi EU. Na podlagi teh priporočil bo delovna skupina sodelovala s strokovnjaki za zadruga, da bi te ukrepe izvajali v tesnem sodelovanju z ustreznimi službami Evropske komisije.

Poročilo o smernicah je rezultat evropskega projekta COOPilot, ki ga je vodil konzorcij 11 partnerskih organizacij s sedežem v 9 državah EU ob podpori GD za notranji trg, industrije, podjetništva in MSP Evropske komisije od aprila 2017 do marca 2018 . Namen projekta je zagotoviti inovativne odzive na izzive zaposlovanja mladih v Evropski uniji s spodbujanjem sodelovanja podjetniškega duha z izobraževanjem in usposabljanjem.

Besedilo je uredilo ALDA - Evropsko združenje za lokalno demokracijo - Francija v sodelovanju z:

*European think & do tank POUR LA SOLIDARITÉ - PLS - Belgija (koordinator projekta),
Fundacion Escuela Andaluza de Economia Social - Španija,
Scuola Nazionale Servizi Foundation - Italija,
Federazione Trentina della cooperazione - Italija,
Nacionalna šola za politične študije in javno upravo - Romunija,
Center za socialno ekonomijo Univerza v Liegeju - Belgija,
Zavod za socialno ekonomijo - Grčija,
Mladinska zadruga Kreaktor - Slovenija,
Gospodarska in industrijska zbornica Vratsa sdruzenie - Bolgarija
in Organ za zadružne družbe - Ciper.*

COOPilot

This publication has been produced with the financial assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of COOPilot consortium and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union.